

SZÖVEG –
SZŐNYI LÍDIA pszichológus

A CSALÁD KICSI KINCSE AZ ISKOLÁBAN

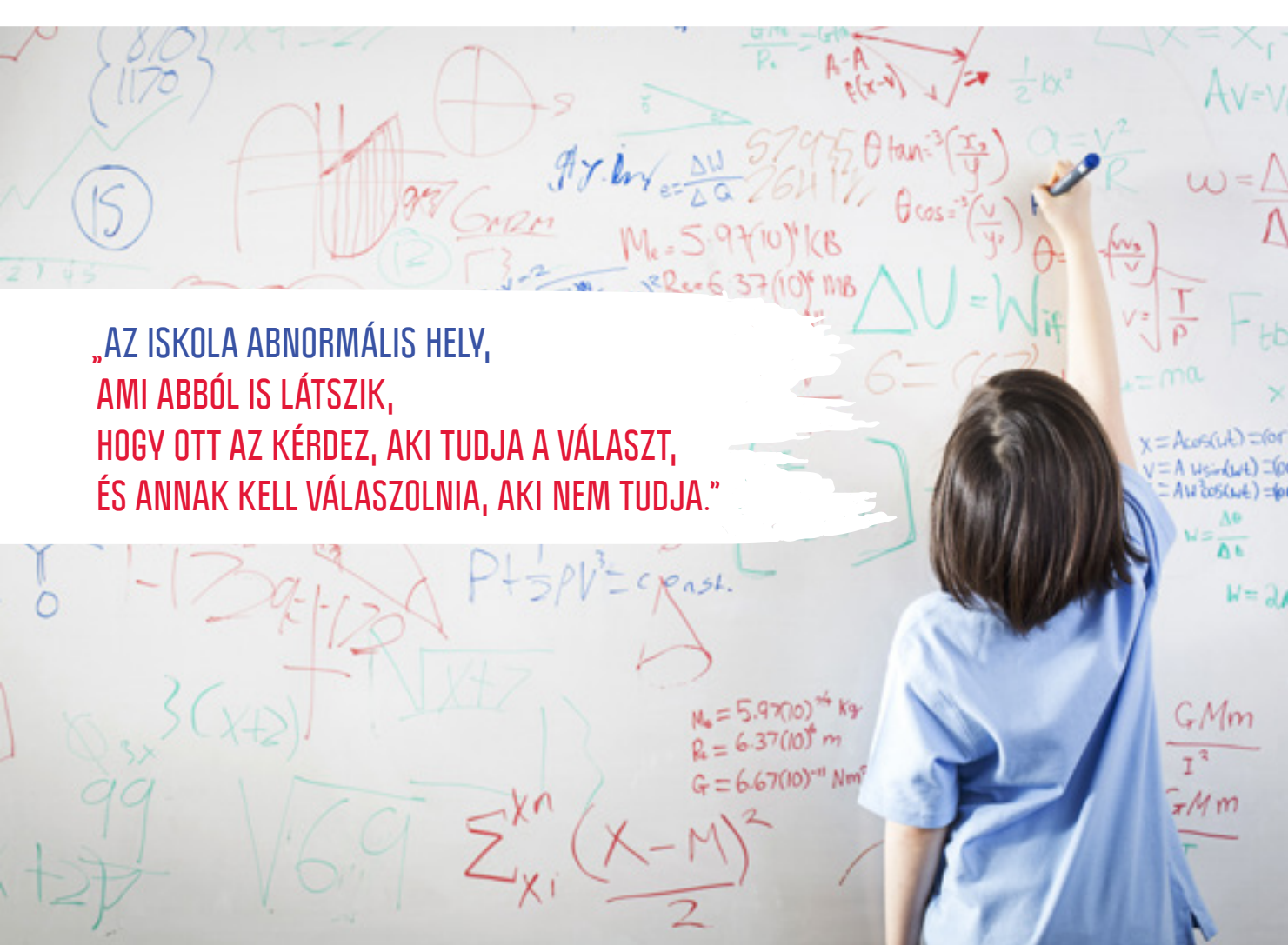
„A gyermek fejlődése szempontjából döntő fontosságú, hogy érezze, nemcsak szeretik, hanem olyannak szeretik, amilyen.” (Hermann Alice)

A gömbölyű-gügyögő kisbabánk totyogóból egyszer csak óvodás, óvodásból kisiskolás lesz, akitől már elvárjuk, hogy csendben üljön 45 percig, összeadjon és kivonjon, osszon-sorozzon, folyékonyan olvasson, teljesítményét pedig értékeljük. Szemünk fényét az iskolapadban sikerek és kudarcok egyaránt érhetik. Miként segíthetnénk legjobban őt ezen az úton?

◆ ÉRDEKES AZ ISKOLA?

Gyakran hibáztatjuk a tanítás módszertanát, a gyermek teljesítményének értékelését, esetleg a pedagógus személyét, amikor azt tapasztaljuk, hogy az addig kíváncsi gyermekünknek megcsappan az érdeklődése, s jóval kedvetlenebbül teljesíti az iskolai feladatait, mint ahogy azt még szeptemberben reméltük. Ugyanakkor érdemes tudatosítani, hogy ez bizonyos mértékig természetes folyamat, ugyanis az eddigi spontán, szabad játékon alapuló, a gyakorlati életben azonnal és jól hasznosítható ismeretszerzéssel ellentétben, az iskolában jóval szárazabb tananyagot kell elsajátítani, ami nem is mindig kapcsolódik érdeklődéséhez, a hasznosságára pedig csak hosszútávon derül fény (gondoljunk csak az írás-olvasás elsajátítására), ráadásul a gyermek teljesítményét folyamatosan értékelik is.

Vajda Zsuzsanna és Kósa Éva, a „Neveléslélektan” című könyv szerzői szerint ennek áthidalásában segíthet, ha a tanár igyekszik a tananyagot a gyermek érdeklődéséhez kapcsolódó ismeretekkel összekötni, valamint az is, ha a gyermek azt tapasztalja, hogy a számára kedves embereket is érdekli, amit neki el kell sajátítania. Fontos, hogy az iskolai szubkultúra a tudásra mint értékre tekintsen, figyelembe vegye a gyermekek életkori sajátosságait és szükségleteit. Karácsony Sándor, akinek a 20. század első felében írt pedagógiai írásai ma is értékesek, „Nevelés és demokrácia” című írásában az egyetlen lehetséges útnak tartja, hogy valamiképp érdekessé

**„AZ ISKOLA ABNORMÁLIS HELY,
AMI ABBÓL IS LÁTSZIK,
HOGY OTT AZ KÉRDEZ, AKI TUDJA A VÁLASZT,
ÉS ANNAK KELL VÁLASZOLNIA, AKI NEM TUDJA.”**

kell tenni az iskolát. Különböző életkorokban eltérő módszerekre van szükség. Karácsony szerint „játékba feledkezett gyermeket nem kell külön fegyelmezni. Ez igaz, mondhatná valaki, de az iskola nem játék. Vagy jobbik esetben is: nem csak játék. Ez igaz, mondom erre most már én is, de elég baj az. Az iskola, igenis, legyen játék. Azaz mégsem egészen így van. Legyen játék a gyerekkorban, munka a növekvő gyerekkorban, cserkészéletféle a serdülőkorban és a közlegő élet szertartástana az adolescence korában.(...) Nos, vegyük tudomásul, a különböző korú gyerekeknek és ifjaknak nem ugyanaz az érdekes, de valami mindig az.” A fenti elképzelések szerint a célunk, hogy valamiképp mozgósítsuk a gyermek belső motivációját, és iskolai pályafutása során ne a minél magasabb érdemjegy megszerzése, hanem a tudásért való tanulás és az ebből fakadó öröm kerüljön fókuszba.

KELL OSZTÁLYOZNI?

Bár fontos lenne elérni, hogy a gyermekek tudásvágya belső motivációból táplálkozzon, a pedagógia gyakran alkalmazza a minősítést, hogy tanulásra készítse a diákokat. Ennek létjogosultsága indokolt, ahogy azt a „Neveléslélektan” című könyv szerzői is megfogalmazzák, hiszen külső megerősítés hiányában a legerősebb belső motiváció is könnyen elvérzik, a helyesen alkalmazott ösztönzés pedig megerősíti a belső igényt. Ha a pozitív cselekedeteinket nem követi visszajelzés, egy idő után a lelkesedésünk csökkenni fog, és kiégünk, hiába tudjuk, hogy hasznos, jó dolgot tettünk. Ugyanakkor nem mindegy, hogy milyen típusú értékelést használunk. Különösen kisiskolás korban, az énkép formálódásának érzékeny szakaszában ajánlatos az osztályozás, a kategóriákba

„HATALMAS ÖNGÓL, HA CSAK AKKOR FIGYELÜNK FEL A GYERMEK TELJESÍTMÉNYÉRE, HA AZ NEM EGVEZIK AZ ELVÁRÁSAINKKAL.”

sorolás kerülése, hiszen ilyenkor a gyermek a sikereket és a kudarcokat még nem tudja éretten kezelni, egy az egyben tükörként használja, amely hosszútávon igen káros és torz kép formálódását okozhatja. Az érdemjegyekkel való minősítés nem segít hozzá ahhoz sem, hogy a gyermek meglássa a változás vagy továbblépés útját. Hasznosabb a szöveges értékelés, amely árnyaltabb, és amelynek alkalmazásával több tényező is kifejezhető. Tartalmazhat egy összegzést a megszerzett ismeretekről, kijelölheti a fejlesztés irányát, és ebben segítséget adhat diáknak és szülőknek egyaránt.

A későbbi években az osztályozásnak is lehet helye, és minősítő visszajelzésként támogathatja a gyermekek belső kíváncsiságát, tudásvágyát. Egészen addig működhet jól, amíg nem válik kontrolláló fegyverré a pedagógus kezében, aki ezzel szeretné sakkban tartani a diákjait, ugyanis ebben a felállásban a diákok egy része inkább kihátrál a helyzetből, míg a másik része elkezd a jutalomra (minél jobb érdemjegyre) hajtani, s ebben a csalás, a puskázás, a sűgás is megengedett eszköznek számít. A tanár-diák közti hatalmi harc tehát nem a tudásért, hanem az osztályzatért való tanulást támogatja, ahol a diák a jobb jegyért küzd, a tanár pedig igyekszik tetten érni, rajtakapni a nebulót. Ehelyett célravezetőbb kölcsönös tiszteleten alapuló kapcsolatot megteremteni, ahogy Karácsony Sándor keresztfia, Heltai Miklós, aki maga is pedagógus, egy vele készült interjúban megfogalmazta: „A lényeg az ember és ember közötti kapcsolat, ma úgy mondják, interakció, Karácsony Sándor úgy mondja: reláció. De mindegy, mert ha a tanár és diák is ember és ember, akkor kapcsolat közöttük a szokásos emberi formák szerint lehetséges. Tehát nem lehet abnormális a kapcsolat, lásd a Karácsony-idézetet („Az iskola abnormális hely, ami abból is látszik, hogy ott az kérdez, aki tudja a választ, és annak kell válaszolnia, aki nem tudja.”), márpedig, ha az iskolában mindig az kérdez, aki tud, és annak kéne válaszolnia, aki nem tud, akkor a kapcsolat nem normális. Normális kapcsolat az, hogy ott van két autonóm lény, akik tisztelik egymás autonómiáját.” Ennek a kölcsönös interakciónak részét képezheti a fejlesztő értékelés és a helyesen alkalmazott osztályzatokkal való motiválás, amely jól kiegyezheti a tudás iránti vágyat.

A SZÜLŐ IS ÉRTÉKEL

Az érdemjegyek osztogatása szülői igény is, hiszen könnyebben értelmezhető, mint a szöveges értékelés, amelyet a megszokások miatt igyekszünk egy az egyben érdemjegyre fordítani. Rossz eredmény esetén otthon gyakran megszidják és megbüntetik a gyermeket, hogy ezáltal jobb belátásra bírják. A módszer sikere igencsak megkérdőjelezhető, talán a szülő lepődne meg leginkább, ha csupán ennek eredményeképpen a gyermek magába szállna, és eldöntené, hogy ezután tanulni fog. Előfordulhat persze, hogy a büntetéstől való félelem valamicskét lendít a gyermek iskolai karrierjén, de hosszútávon nem fog belső igénnyé válni a tanulásért való tudás. Hasznosabb, ha átbeszéljük a gyermekkel a kudarc okait, meghallgatjuk az indokait, az esetleges panaszait, együttérzünk vele, nem kérdőjelezzük meg az ezekhez kapcsolódó érzelmeit és indulatait, végül arra helyezjük a hangsúlyt, hogy ő maga mivel tudná a teljesítményét javítani.

Hatalmas öngól, ha csak akkor figyelünk fel a gyermek teljesítményére, ha az nem egyezik az elvárásainkkal. Hasznosabb, ha már akkor kifejezzük az elismerésünket, amikor nincs gond az iskolában, ez azonban nem pusztán dicséretet jelent. Érdemesebb észrevenni, visszajelezni és számba venni a jól végzett munkát, kiemelni bizonyos jól sikerül részleteket, és értékelni a kitartást, amelyet a gyermek a véghezvitelbe fektetett. Hasznos lehet arról is beszélgetni, hogy mi állhat a pozitív eredmények hátterében, kiemelve a gyermek erőfeszítéseit is, hiszen ez fogja hozzásegíteni ahhoz, hogy lássa, hozzáállása és igyekezete szerepet játszott a sikerben. Máskor elegendő, ha őszinte figyelemmel, érdeklődéssel és kérdésekkel fordulunk a gyermekünk tevékenysége felé, ha felajánljuk, hogy amennyiben igényli, mi magunk is szívesen részt veszünk benne. Motiválhatja, ha megmutatjuk számára tevékenysége gyakorlati hasznát. Olykor pedig csak egy mosolyra, simogatásra vagy ölelésre van szükség, amellyel a figyelmünket és a szeretetünket közvetítjük.

Az iskolarendszer csupán az intelligencia néhány részterületét értékeli és kéri számon, s nem biztos, hogy

éppen azokat, amelyekben a mi gyermekünk tehetséges. Támogassuk őt abban, hogy megtalálja azokat a területeket, amelyeket szívesen és jól csinál, s az itt elért eredmények hozzájárulnak majd egy egészségesebb, pozitívabb énkép formálódásához, az alkotó felnőtté váláshoz! Ugyanakkor a „nemszeretem” területeken is érdemes motiválni, hiszen csak így tanulhatja meg, hogy a frusztráció ne rettentse vissza a nehézségektől.

Visszatérő probléma, hogy a gyermek eredményeire a szülő még gyenge teljesítmény esetén is dicsérrettel reagál, hiszen biztatni és bátorítani szeretné csemetéjét. Ezzel az a gond, hogy maga a gyermek is érzi, ha teljesítménye nem ütötte meg a mércét – olyan ez, mintha leértékelnék képességeit. A sztárolás helyett előrébbvivő, ha elismerjük a sikereket és kudarcokat, de nem ezeket helyezzük fókuszba, hanem az ezekhez vezető utat értékeljük a gyermekkel közösen. Ezzel a szemléletmóddal a gyermek elsajátíthatja, hogy miként tűzhet ki elérhető célokat, miként tehet erőfeszítéseket, amikor kihívásokkal találkozik, és hogyan gyűrheti le az előtte tornyosuló akadályokat. Nem kell feltétlenül tökéletesen teljesíteni, hiszen a hibázás is egy újabb lehetőség a fejlődésre, főként, ha a felnőtt környezet sem csupán minősíti, hanem a fejlődés lépcsőfokaként értékeli ezeket. ♦

Az Atlanta Falcons gigantikus stadionja előtt egy főként fémből és fából készült sólyom vigyázza a bejáratot.

A műremeket egy fiatal **magyar** képzőművész tervezi.

Miként lesz egy **pesti srác** nagymenő a világban?

GYŰJTŐ

Minden szerdán a Trend FM-en
15.30-tól

**Hallgassa további
érdekességekért**

a kultúra és befektetés világából

TREND **FM** ^{94.2}
Gazdaság és Kultúra

www.trendfm.hu